

KORXONALAR FAOLIYATIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Bahronova Dilafuz To'ymurodovna

Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi
Zarafshon shahar bo'limi rahbari,
Osiyo xalqaro universiteti 1-bosqich magistranti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8317767>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-August 2023 yil
Ma'qullandi: 28-August 2023 yil
Nashr qilindi: 31-August 2023 yil

KEY WORDS

xorijiy investor, investitsiya siyosati, asosiy kapital, investitsiya muhiti, mahaliy va xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy faoliyat.

ABSTRACT

Maqolada korxonalar faoliyatiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar mazmuni, jalb qilish shakllari, O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishdagi roli yoritilgan, shuningdek investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar faol jalb qilishga qaratilgan taklif va tavsiyalar shakllantirilgan.

O'zbekiston davlat mustaqilliga erishgan dastlabki yillardan boshlab milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning o'ziga xos yo'nalishini belgilab oldi. Iqtisodiyotni rivojlantirishda va tashqi iqtisodiy faoliyatni yanada jadallashtirishda milliy va xorijiy investitsiyalarning o'rni beqiyosdir.

O'zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonunida "investitsiyalar - investor tomonidan foyda olish maqsadida ijtimoiy soha, tadbirkorlik, ilmiy va boshqa faoliyat turlari ob'ektlariga tavakkalchiliklar asosida kiritiladigan moddiy va nomoddiy boyliklar hamda ularga bo'lgan huquqlar, shu jumladan intellektual mulk ob'ektlariga bo'lgan huquqlar, shuningdek reinvestitsiyalar", deb keltirilgan.

Davlatlar o'rtasidagi xalqaro savdoning rivojlanishi, ishlab chiqarish integratsiyasining kengayishi va takomillashuvi tashqi iqtisodiy faoliyatni yanada erkinlashuviga sabab bo'lmoqda.

ASOSIY QISM

Hozirgi kunda O'zbekiston iqtisodiyotining barcha sohalarida o'zgarishlar, tarkibiy islohotlar olib borilmoqda. Bunday islohotlarning olib borilishi bevosita mamlakatdagi investitsion jarayon, davlatning investitsion siyosati, uning ustuvor yo'nalishlari va mamlakatdagi korxonalar investitsion faolligiga bog'liq.

Mustaqilligimizning qisqa davrida investitsion faollikni oshirish, uni kuchaytirish borasida qator amaliy chora-tadbirlar o'tkazildi, investitsion faoliyatni tartibga solib turuvchi qator qonun va qonun osti hujjatlari chiqarildi va hayotga tadbir qilinmoqda. Bu yo'lda investitsiya siyosatining ahamiyati juda katta. Chunki investitsiyalar iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar, texnik va texnologik yangilanishlar, korxonalarni qayta ta'mirlash ishlarini amalga oshirishni rag'batlantiradi, mamlakat eksport va import salohiyatini oshirishga imkon

yaratadi. Shu jihatdan O'zbekiston davlati o'z investitsiya siyosatini olib bormoqda.

Korxonalar faoliyati investitsiya jarayoniga o'tishi, ustuvor investitsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan mexanizm, uslublar yig'indisi hisoblanadi. Davlat investitsiya siyosatini amalga oshirishda ko'proq ustuvorlik kichik biznes subyektlari, xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalar tuzishga hamda mavjud kamchiliklarni bartaraf yetish, muammolarni tezkorlik bilan hal yetish va shu asnoda investitsiya ishtirokchilarining yerkin harakat qila olishlari uchun qulay iqtisodiy, investitsion muhit yaratishga qaratilgan.

Davlat investitsiya siyosati hududlar, tarmoq va korxonalar investitsiya siyosatidan tarkib topib, ular o'zaro bag'liqdir. Hududlar investitsiya siyosati investitsiyani sariflashda aholi, hudud va investor manfa'atlarini hisobga olgan holda samarali ishlatishga imkon beruvchi hududda olib boriladiga chora-tadbirlar majmuyi. Tarmoq investitsiya siyosati yesa bu mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishini ta'minlovchi tarmoqlar, sanoat mahsulotlarini yeskport qilish, import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, ilmiy-texnika taraqqiyotini investitsiya yo'li bilan qo'llab-quvvatlash hisoblanadi.

Shuni ham ta'kidlab o'tish joizki, 2021-2023 yillarga mo'ljallangan Investitsiya dasturida Respublikaa xomashyo bazasini kengaytirish va uni qayta ishlashni chuqurlashtirish, yuqori qo'shilgan qiymatli raqobatbardosh tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmlarini oshirish, iqtisodiyot tarmoqlariga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va yuqori texnologiyalarni keng jalb qilish, investitsiya loyihalarining ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini ta'minlash, shu asosda yuqori daromadli ish o'rinlarini yaratish hamda hududlarni jadal ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish maqsadida qilinishi kerak bo'lgan tadbirlar keltirib o'tilgan. Jumladan:

928,3 trln so'm miqdoridagi markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar, 37,5 mlrd AQSh dollari miqdoridagi xorijiy investitsiyalar o'zlashtirilishini nazarda tutuvchi 2021-2023-yillarda kapital qo'yilmalarni o'zlashtirishning yig'ma prognoz parametrlari;

226 ta yangi ishlab chiqarish quvvati va 34 mingdan ziyod ish o'rni yaratilishini nazarda tutuvchi 2021 yilda yirik ishlab chiqarish ob'ektlari va quvvatlarini ishga tushirish bo'yicha manzilli dasturi ma'qullangan⁴. 2020-2022 yillarga mo'ljallangan Investitsiya dasturida: 850,5 trln so'm investitsiyalar, shu jumladan 35,5 mlrd AQSh dollari miqdoridagi xorijiy investitsiyalar o'zlashtirilishini nazarda tutuvchi 2020-2022-yillarda kapital qo'yilmalarni o'zlashtirishning yig'ma prognoz parametrlari, shuningdek, 2020-2022 yillarda investitsiyalar va kreditlarni o'zlashtirish hamda jalb qilishning prognoz parametrlari;

206 ta yangi ishlab chiqarish quvvatlari va 31 mingdan ziyod ish o'rinlari yaratilishini nazarda tutuvchi 2020-yilda yirik ishlab chiqarish ob'ektlari va quvvatlarini ishga tushirish manzilli dasturi ma'qullangan.

Investitsiya loyihalarini amalga oshirish mexanizmlarini tubdan takomillashtirish va soddalashtirish, investitsiyalarni, avvalo, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va o'zlashtirishni kengaytirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi.

Ta'kidlash lozimki, korxonalarda to'g'ridan to'g'ri investitsiyalarni jalb etish uchun eng qulay investitsiya muhitini shakllantirish maqsadida iqtisodiyotni liberallashtirish, davlat boshqaruvini isloh qilish, tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga aralashuvni cheklash, litsenziyalash va ruxsat berish tartib-taomillarini qisqartirish va soddalashtirish, tovarlar (ishlar va xizmatlar)dan erkin foydalanishni ta'minlash, shuningdek hududlarda zarur infratuzilmani yaratish borasida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Soliq yukini kamaytirish va investorlar uchun soliqqa tortish tizimini soddalashtirish,

sog'lom raqobat muhitini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan soliq siyosati va bojxona-tarif jihatdan tartibga solish islohotlari jadal sur'atlar bilan amalga oshirilmoqda.

Ma'lumotlarga ko'ra, 2020 yilda 6,6 mlrd. dollar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy sarmoyalar o'zlashtirilgan. Rossiya, Xitoy, Germaniya va Janubiy Koreyaning ishbilarmonlari O'zbekiston iqtisodiyotiga eng ko'p sarmoya kiritgan bo'lib, investitsiya kiritgan davlatlarning umumiy soni 37 tani tashkil etdi. 2020 yil yakuni bo'yicha 15 mlrd. dollarlik tovarlar eksporti amalga oshirilgan. Investitsiyalarning asosiy manbalari hisoblangan davlat tashqi qarzi, Tiklanish va taraqqiyot fondi mablag'lari, kafolatlanmagan xorijiy kreditlar va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, shuningdek tijorat banklari kreditlarining YalMga nisbati 2019 yilda 23,1 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2020 yil yakuniga ko'ra ushbu ko'rsatkich YalMning 20,1 foizini tashkil etdi.

Xususan, tijorat banklari tomonidan 2021 yilda 120 trln. so'm miqdoridagi yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish ko'zda tutilgan. Qurilish hamda to'qimachilik sohasidagi ishlarni izchil davom ettirish maqsadida, 2021-2023 yillar uchun qiymati 109 trln. so'mdan ziyod 1 ming 277 ta investitsiya loyihasi shakllantirilgan. Shundan qariyb 4,9 mlrd. dollari xorijiy investitsiya va kreditlarga to'g'ri kelishi kutilmoqda. Bu sa'y-harakatlar 86 mingga yaqin ish o'rni tashkil etish imkonini beradi. 2021 yilda 226 ta yirik loyihani amalga oshirish natijasida 7,5 mlrd. dollardan ziyod to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni o'zlashtirish maqsad qilingan. Shundan 69 ta istiqbolli yangi sanoat loyihasini amalga oshirib, iqtisodiyot o'sishiga qo'shimcha zaxira yaratish belgilangan. Bunda asosiy drayver sohalari bo'lgan kimyo, energetika, mashinasozlik, geologiya, elektrotexnika, farmasevtika va yengil sanoat tarmoqlariga alohida e'tibor qaratiladi.

2021 yil 1 yanvardan boshlab xalqaro moliya institutlari kredit mablag'lari hisobiga amalga oshiriladigan loyihalar bo'yicha yangi tizim joriy etish, har bir loyihada belgilangan mablag'larni samarali o'zlashtirish va natijadorligini ta'minlash maqsadida «Loyiha ofislari» rahbar va xodimlari malakasini oshirish va ularni o'qitish yo'lga qo'yildi.

2022-2024 yillarga mo'ljallangan investitsiya Dasturining loyihasida 1 trln. so'm miqdoridagi markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar, jumladan 41,4 mlrd. AQSh dollari miqdoridagi xorijiy investitsiyalar o'zlashtirilishi nazarda tutilmoqda, 230 ta yangi ishlab chiqarish quvvati va 50 mingdan ziyod ish o'rnini yaratish nazarda tutilmoqda.

XULOSA

Muxtasar qilib aytganda, Xususiy investitsiyalarni faollashtirish uchun tadbirkorlik faoliyatini erkinlashtirish talab etiladi. Biznes bilan doimiy muloqot, muayyan sektorlarning rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan to'siqlarni aniqlash va yengib o'tish bo'yicha astoydil ish olib borish kerak.

Shu munosabat bilan investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida davlat-xususiy sheriklik va loyihalarni moliyalashtirish vositalarini rivojlantirish orqali investitsiyaviy faoliyatni rag'batlantirish, sohalarni raqamlashtirish va davlat xizmatlarini masofaviy taqdim etish orqali investitsiya loyihalarini amalga oshirishda byurokratik to'siqlar va cheklovlarni to'liq bartaraf etish, shaffoflikni maksimal darajada ta'minlash va korrupsiyaning oldini olish uchun xorijiy investorlarning murojaatlari va so'rovlari bilan ishlashni tashkil etish, xorijiy investitsiyalarni O'zbekistonning istiqbolli sohalari yo'naltirish eng muhim omillardan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Tashqi iqtisodiy faoliyat to'g'risida" qonuni.
3. O'zbekiston respublikasi Prezidentining 2018 yil 1 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5495-son farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 9 yanvardagi "O'zbekiston Respublikasining 2020-2022 yillarga mo'ljallangan investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4563-son qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 28 dekabrda "O'zbekiston Respublikasining 2021-2023 yillarga mo'ljallangan investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4937-son qarori.
6. N.G'.Karimov, R.X.Xojimatov, J.X.Razzaqov. Investitsiya. O'quv qo'llanma."Iqtisodiyota", T.:2019.75-76 bet.
7. D.G'.G'ozibekov. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari.-T: "Moliya" nashriyoti,2003.,23-bet.
8. N.X.Haydarov. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida korxonalar investitsion faoliyatidagi moliya-soliq munosabatlarini takomillashtirish masalasi. I.f.n. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. T.,2003.

INNOVATIVE
ACADEMY